

NAŠ KOMENTAR

IVO ŽAJDELA

Iz Hude jame na Teharje

Zakaj ni primerno, da bi umorjene v rudniku Huda jama pokopali pri Mariboru? Zakaj so Teharje za to najprimernejše?

Končno smo z izjavo slovenskih škofov ordinarijev o pokopu umorjenih žrtev medvojnega in povojnega nasilja, izdani 30. avgusta, dobili izraženo voljo, ki naj bi pomembno prispevala k pereči problematiki prekopa umorjenih iz morišča v rudniku Huda jama. Upajmo, da ni prepozna, saj postopki za rešitev, ki je po mnenju mnogih neprimerna, že tečejo. Krāja Huda jama in Teharje sta pojem najhujših dogodkov v slovenski zgodovini, prvi zaradi morišča in grobišča globoko v rudniku, drugi pa zaradi povojnega koncentracijskega in uničevalnega taborišča, ki je komunističnemu režimu služilo za množično uničevanje političnih nasprotnikov. Da je bil rudnik v Hudi jami eno od »teharskih« morišč, se je vedelo ves čas, vendar se o tem 45 let pod komunizmom, tako kot o mnogih drugih temah, ni smelo govoriti. Z demokratizacijo leta 1990 smo govorili lahko, vendar nova demokracija ni zmogla moči, da bi morišča in grobišča primerno urejevala.

Organizirale so se le spominske slovesnosti. Šele pred desetimi leti je prišlo do politične volje, da je vladna komisija za grobišča lahko pričela tudi izkopava-

ti grobišča, počasi, a vendarle. Toda z odprtjem grobišča v rudniku Huda jama se je zgodilo tisto, kar se je moralo zgoditi: prizori množice trupel so bili grozljivi. To naj bi bil tudi izgovor, da je zakulisna leva politika onemogočila nadaljevanje prepotrebnih del pri ureditvi tega grobišča. Resnico so spet s silo politične volje, kot že mnogokrat prej, hoteli potisniti v neurejeno stanje. Vsi pa dobro vemo, da takšno stanje ni dobro, da vedno znova zbuja potrebo po civilizacijski ureditvi, hkrati pa govori o necivilizacijskem vedenju nekaterih političnih sil. Zamolčana grobišča, ki so posledica nasilnih dejanj, so vedno skozi zgodovino povzročala potrebo po ureditvi – po pokopu ubitih. Državniki so tisti politiki, ki se tega zavedajo. Čim prej bomo uredili naša neurejena grobišča, jih preiskali, mrtve izkopali in jih pokopali v grobove in kostnice, kot to že dolgo počnejo razviti narodi, tem prej bomo zaprli to pomembno temo našega naroda.

Ko je bilo grobišče v rudniku Huda jama marca 2009 po velikem naporu vladne komisije pod vodstvom Jožeta Dežmana in Mitje Ferenca odprto, smo mislili, da bo njegova problematika na koncu tudi primerno urejena, torej da bodo tam umorjeni primerno pokopani. Verjetno so k današnjemu zapletu določitve mesta njihovega groba prispevali pre-

dlogi nekaterih iz komisije, da bi grobišče uredili kar nekje pred vhodom v rudnik, čeprav smo nekateri že od začetka predlagali spominski park Teharje. Dostop do rudnika je prometno precej neugoden, v ozki grapi pa tudi ni primerne prostora za zgraditev grobnice.

Predlog, da bi umorjene v Hudi jami pokopali na pokopališču Dobrava pri Mariboru, kjer je tudi že dolgo spominski park za umorjene leta 1945, naj bi pred letom ali dvema dal publicist Roman Leljak v pogovoru s predsednikom države Borutom Pahorjem. Verjetno je vplival tudi na vladno komisijo za grobišča, ki je marca letos sklenila, da bo pokop na Dobravi. Kot razlog navajajo, da je zaenkrat edino tam primeren prostor za to, saj bi ga kje drugeje morali šele primerno urediti.

Da je »mariborska« Dobrava neprimeren kraj za umorjene v Hudi jami, je danes znano vsem. Politično nemodro in

nepietetno je, da bi umorjene, ki so bili doma iz Dolenjske in Notranjske, zdaj odpeljali še dalj od njihovega doma, »nekam tja gor« do Maribora. V neposredni bližini kostnice na dobravskem pokopa-

lišču je velikansko grobišče Hrvatov v protitankovskem jarku. »Mešanje« slovenske domobranske zgodbe s hrvaško je neprimerno, saj je medvojna slovenska zgodba bistveno drugačna od hrvaške. Zagovorniki revolucionarnega nasilja bi si seveda zelo želeli, da bi njihove »sovražnike« pomešali in s tem, vsaj slovenske domobrince, obremenili s hrvaško zgodbo.

Prav tako je danes lahko že vsakemu jasno, da je najprimernejši kraj za pokop umorjenih v rudniku Huda jama v spominskem parku Teharje. Ta je bil zgrajen tudi za ta namen. Znano je, da so partizani iz teharskega taborišča vozili domobrince najprej na morišče v Hudi jami, kasneje pa na druga morišča. Umorjeni v Hudi jami so neposredno povezani s Teharjami. Na Teharjah je že 25 let osrednja obletna spominska slovesnost z mašo za umorjene pó vojni na Štajerskem. Tam je država pred leti zgradila razmeroma velik spominski park. Območje parka je urejeno, na velikem platoju med kapelo in spomenikom pa je več kot dovolj prostora za grobno polje umorjenih v Hudi jami. Tam spodaj tudi ni komunalnih odpadkov. To je tudi dobra priložnost, da se spominski park dogradi, med drugim z ustreznimi informacijskimi tablami. Za ureditev pokopa na Teharjah bo potrebno nekaj časa in politične volje, kar pa ne bi smelo biti problem. ■

**DRŽAVNIKI SO TISTI POLITIKI,
KI SE ZAVEDAJO POTREBNOSTI
POKOPA UBITIH (NASPROTNIKOV).**